

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
PODSEKRETARZ STANU

Warszawa, dnia 26 września 2013 r.

DWMPC-III-070-17/13 / 24

leżyszczak
leżyszczak
R. Cs.
Ryszard Czerniawski

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WIPE.	2013-09-30
ZAL.	NR.

Pani

Irena Lipowicz

Rzecznik Praw Obywatelskich

Seznam Pani Rzecznik

W nawiązaniu do *Raportu Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w 2012 r.*, uprzejmie przedstawiam odnoszące się do niego stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości oraz opis działań podejmowanych w celu rozwiązania wskazanych w Raporcie problemów. Jednocześnie pozwalam sobie przedstawić propozycję rozważenia opublikowania poniższych uwag wraz z Raportem na stronach internetowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

Pragnę zapewnić, że Ministerstwo Sprawiedliwości z uwagą analizując rekomendacje Krajowego Mechanizmu Prewencji Ministerstwo dąży do zagwarantowania, by w każdym przypadku kary, środki zapobiegawcze, środki zabezpieczające i środek poprawczy były wykonywane w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności osoby pozbawionej wolności. Ministerstwo zapewnia też o swoim daleko idącym poparciu wobec działań zmierzających do wyeliminowania ewentualnych uchybień i nieprawidłowości w podległych mu jednostkach.

Chciałbym również ponownie zwrócić się o rozważenie w przyszłości możliwości przesyłania do wiadomości Ministerstwa Sprawiedliwości oraz ewentualnie innych odpowiednich ministerstw projektu Raportu przed jego opublikowaniem tak, aby umożliwić adresatom przygotowanie ewentualnych uwag. Procedura taka byłaby wzorowana na praktyce ciał monitorujących Rady Europy (Europejskiej Komisji Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji – ECRI, Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom – CPT), gdzie sprawdziła się jako dająca gwarancję jak najpełniejszego naświetlenia badanej kwestii. Ciała te sporządzają projekt raportu dotyczącego danego państwa, który jest następnie przekazywany Rządowi celem

1882/2013

zgłoszenia uwag. Po ich przesłaniu, projekt może ulec korekcie (zwykle część uwag jest uwzględniana) i dopiero wtedy jest on ostatecznie zatwierdzany i publikowany. Wraz z nim publikowany jest komentarz rządowy. Uprzejmie proszę o wyrażenie opinii na temat takiej propozycji współpracy z Krajowym Mechanizmem Prewencji.

1. Problem przeludnienia w jednostkach penitencjarnych.

Norma powierzchni przypadająca na jednego osadzonego została ustalona na poziomie minimum 3 m². W obecnie panującej sytuacji jest to maksymalna, dopuszczalna prawem powierzchnia, jaką można zapewnić osadzonym. Stan zaludnienia jednostek penitencjarnych na dzień 20 września 2013 r. wynosił 96,7 % zaludnienia ogólnego jednostek.

Faktyczne działania zmierzające do przeciwdziałania nadmiernemu zaludnieniu zakładów karnych i aresztów śledczych polegają m.in. na:

- realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, które prowadzą do zwiększenia liczby miejsc zakwaterowania osadzonych,
- utrzymywaniu równomiernego zaludnienia jednostek penitencjarnych, poprzez transportowanie osadzonych do jednostek mniej zaludnionych,
- racjonalnym wykorzystaniu miejsc zakwaterowania w oddziałach i celach mieszkalnych.

W latach 2006 – 2012 Służba Więzienna pozyskała łącznie 16.196 nowych miejsc zakwaterowania. Według planu na rok 2013 ma przybyć 967 miejsc, a w 2015 r. po planowanym zakończeniu adaptacji jednostki wojskowej na Zakład Karny w Porębie k. Zawiercia, kolejnych 265.

Na marginesie odnotować należy, że wskazywanie przy okazji zaludnienia na potencjalną liczbę osób, którzy pomimo skazania na karę pozbawienia wolności jej nie odbywają (najczęściej z powodu ukrywania się), nie jest do końca trafne, albowiem w praktyce tego typu zjawisko jest stałe i z przyczyn oczywistych nie ulegnie raptownej zmianie, skutkującej powstaniem przeludnienia w jednostkach penitencjarnych.

Wobec braku praktycznej możliwości permanentnego powiększenia powierzchni mieszkalnej w jednostkach penitencjarnych, np. poprzez ich rozbudowę czy budowę nowych, zmiana polityki karnej w kierunku częstszego orzekania kar nieizolacyjnych, jest jedyną możliwą alternatywą dla zmniejszenia zaludnienia jednostek penitencjarnych.

Służy temu m.in. możliwość odbywania przez skazanych kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (SDE). W sierpniu bieżącego roku znowelizowano ustawę o SDE, znosząc jej terminowe obowiązywanie, a tym samym wprowadzono ten system kary na stałe do porządku prawnego. Obecnie pojemność systemu dozoru elektronicznego wynosi 7.500 osób i planowane jest jej poszerzenie.

Najszerzej planowana przyszłość dozoru elektronicznego ujęta jest w założeniach do projektu nowelizacji kodeksu karnego. Planuje się w nich bardzo szerokie wprowadzenie SDE do wykonywania kar, środków karnych wraz z ewentualnym uwzględnieniem środków zapobiegawczych i zabezpieczających, jak również najszersze umiejscowienie dozoru elektronicznego jako kary samoistnej lub nowego rodzaju kary.

Częstsze orzekanie alternatywnych środków karnych niż bezwzględnej kary pozbawienia wolności, leży w kompetencjach niezależnego, niezawisłego sądu. Minister Sprawiedliwości nie ma prawa ingerencji w tę sferę.

W Departamencie Prawa Karnego oraz Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego w Ministerstwie Sprawiedliwości przygotowywane są jednak projekty nowelizacji Kodeksu karnego, które przewidują możliwość szerszego stosowania kar wolnościowych i środków karnych w miejsce kary pozbawienia wolności.

Centralny Zarząd Służby Więziennej stosuje system ustalania pojemności jednostek penitencjarnych, w którym wszystkie miejsca zakwaterowania w pomieszczeniach mieszkalnych są wliczane do pojemności jednostki penitencjarnej, łącznie z miejscami w szpitalach, izbach chorych, domach matki i dziecka oraz w celach dla tzw. skazanych niebezpiecznych.

Obecny sposób ustalania pojemności jednostek penitencjarnych odzwierciedla:

- faktyczną liczbę miejsc zakwaterowania dla osadzonych w całej jednostce penitencjarnej,
- rzeczywiste rozmieszczenie osadzonych w celach, oddziałach mieszkalnych i poza oddziałami mieszkalnymi.

Obowiązujący sposób ustalania pojemności jednostek penitencjarnych nie ma na celu zmniejszania poziomu zaludnienia jednostek w drodze technicznego zabiegu, a wyłącznie pokazanie rzeczywistego miejsca przebywania osadzonych w celach mieszkalnych. Wszystkie opracowywane przez Służbę Więzienną statystyki odpowiadają stanowi faktycznemu.

Odnosząc się do uwag Krajowego Mechanizmu Prewencji w zakresie umieszczania osadzonych w celach dla tzw. niebezpiecznych i objętych bez uzasadnionej przyczyny moni-

toringiem informuję, że powyższa kwestia jest uregulowana w § 90 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31.10.2003 roku w sprawie sposobu ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej. Dyrektor w uzasadnionych przypadkach może podjąć decyzję o umieszczeniu innych osadzonych w celi dla „N”. Zgodnie z Kodeksem karnym wykonawczym winni oni być tam umieszczani na warunkach ogólnych bez obostrzeń stosowanych wobec tzw. niebezpiecznych. Na czas ich pobytu monitoring w tej celi powinien być wyłączony.

Realizacja postulatu umieszczania w jednej celi osadzonych w systemie terapeutycznym w możliwie niewielkiej liczbie, zależnej od specyfiki zaburzeń osadzonych nie może być rozwiązana bez wcześniejszego zarezerwowania odpowiednich funduszy na ten cel.

Raport KMP zawiera informację dot. zobowiązań Polski wynikających z członkostwa w UE, a w szczególności z decyzji ramowej Rady 2008/909/WSiSW z 27.11.2008 o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej. Z informacji tej wynika, że przepisy decyzji ramowej wiążą Polskę od 2017 roku. Doprecyzować jednak należy, że nasz kraj jest związany w/w decyzją już od dnia 1 stycznia 2012. Natomiast zgodnie z jej art. 6 ust. 5, aż do 5 grudnia 2016 nie stosuje się wobec Polski przepisu, umożliwiającego przekazanie skazanego bez jego zgody do państwa jego obywatelstwa. Tym samym do dnia wygaśnięcia klauzuli, o której mowa, Polska jest zobowiązana do przyjęcia tylko tych spośród polskich obywateli skazanych na karę pozbawienia wolności w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, którzy wyrazili zgodę na przekazanie orzeczenia do wykonania do Polski. Z upływem tej daty Polska będzie zobowiązana do przyjęcia przekazywanych obywateli polskich, skazanych w państwach UE na karę pozbawienia wolności, bez względu na ich zgodę lub brak zgody na takie przekazanie. Ministerstwo Sprawiedliwości jest świadome, że od 2017 r. może dojść do napływu do Polski większej ilości skazanych i podejmuje wyżej opisane kroki aby zapewnić wystarczającą pojemność jednostek penitencjarnych.

2. Brak możliwości kontaktów telefonicznych osób tymczasowo aresztowanych z ich obrońcami lub pełnomocnikami.

W celu usunięcia pojawiających się w praktyce wątpliwości dotyczących uprawnienia do kontaktów telefonicznych z obrońcą osób tymczasowo aresztowanych, Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło prace zmierzające do nowelizacji k.k.w. w celu umożliwienia pełnej realizacji przez takie osoby prawa do prowadzenia tego typu rozmów z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym. W Departamencie Prawa Karnego Ministerstwa Sprawiedliwości trwają prace legislacyjne w tym przedmiocie.

3. Uboga oferta zajęć kulturalno-oświatowych adresowanych dla osób tymczasowo aresztowanych, a także skazanych.

W jednostkach penitencjarnych realizowane są różnego rodzaju formy zajęć zarówno kulturalno-oświatowych oraz sportowych. W 2012 roku w zakładach karnych i aresztach śledczych funkcjonowały między innymi 43 zespoły muzyczne, 42 teatry więzienne, wydawano 82 gazetki więzienne, funkcjonowały zespoły d/s. sportu, w szczególności tenisa stołowego, piłki nożnej, siatkówki, koszykówki. Dodatkowo w jednostkach penitencjarnych funkcjonuje kilkanaście stowarzyszeń wspierających działalność kulturalno - oświatową i sportową, działających na rzecz skazanych. We wszystkich jednostkach penitencjarnych funkcjonuje 18 hal sportowych i 160 boisk sportowych. Ponadto 209 placów spacerowych przystosowanych jest dodatkowo do celów rekreacyjno-sportowych. W zakładach karnych i aresztach śledczych w 2012 r. znajdowało się 812 świetlic.

W każdej z jednostek penitencjarnych w Polsce funkcjonują biblioteki dysponujące lokalem odpowiednio zabezpieczonym i wyposażonym w niezbędny sprzęt biblioteczny. Dodatkowo w większych zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych, funkcjonowało w 2012 r. 471 punktów bibliotecznych i 122 czytelnie.

Konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego, a także porządku i bezpieczeństwa w jednostce poprzez izolowanie współuczestników przestępstwa, duża ilość grup izolacyjnych oraz ograniczenia infrastrukturalne uniemożliwiają wypracowanie modelowego rozwiązania organizacji czasu wolnego dla tymczasowo aresztowanych, które pozwalałoby im na przebywanie poza celami przez większą część dnia.

Dla utrzymania właściwego poziomu oddziaływań kulturalno - oświatowych w zakładach karnych i aresztach śledczych niezbędne jest dysponowanie odpowiednią ilością pomieszczeń. W związku z wejściem w życie z dniem 6 grudnia 2009 r. nowelizacji Kodeksu

karnego wykonawczego, zmieniającego przepisy w sprawie kwaterowania osadzonych w warunkach niezapewniających im m.in. 3 m kw. powierzchni w celi mieszkalnej, dyrektorzy jednostek stanęli przed koniecznością zasiedlania świetlic dla uzyskania dodatkowych miejsc zakwaterowania.

W 2012 r. zatrudnionych było średnio 23.254 osadzonych. Tym samym w odniesieniu do tych osadzonych zarzut przebywania przez 23 godz. w celi mieszkalnej już z tego powodu jest nieadekwatny.

Ponadto w roku szkolnym 2010/2011 nauczaniem w różnych formach, tj. szkolnych i pozaszkolnych w jednostkach penitencjarnych objętych było 16.242 słuchaczy, a w 2011/2012 - 14.205 słuchaczy. Z tych względów nie mogli także przebywać oni w celi w takim czasie, jak wskazuje Raport.

Realizowano także programy readaptacji społecznej dla przewyciężenia u osadzonych trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując możliwości i zasoby własne służby Więziennej.

Liczba uczestników programów readaptacyjnych utrzymuje się stale na bardzo wysokim poziomie. (W 2012 r. objęła łącznie 102 441 osadzonych).

Wzrastająca liczba skazanych objętych programami readaptacji przekłada się również na wzrost liczby programów readaptacji realizowanych przez jednostki penitencjarne. Łączna liczba programów prowadzonych w 2012 r. wyniosła 3.322.

4. Niewystarczające zaopatrzenie higieniczne więźniów oraz niewystarczająca częstotliwość kąpieli osadzonych mężczyzn.

Biorąc po uwagę konieczność zapewnienia osadzonym odpowiednich rodzajów i ilości środków higieny osobistej przygotowano w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, które zapewnia osadzonym polepszenie zaopatrzenia w niezbędne środki higieniczne. Projekt został skierowany do uzgodnień międzyresortowych.

Kwestia zapewnienia osadzonym mężczyznom kąpieli minimum dwa razy tygodniu pozostaje w zainteresowaniu Ministerstwa Sprawiedliwości. Jest to również o tyle istotny

problem, iż prawo takie gwarantują Europejskie Reguły Więzienne, co też powoduje konieczność podjęcie skutecznych działań w tym zakresie.

Wprowadzenie dodatkowej kąpieli wymaga jednak uprzedniego rozwiązania problemów natury technicznej, finansowej i organizacyjnej. Pomimo sukcesywnie przeprowadzanych działań, w dalszym ciągu liczba łaźni jest niewystarczająca. Zwiększenie częstotliwości kąpieli wymaga budowy nowych łaźni, a także rozbudowy lub modernizacji istniejących instalacji ciepłej wody użytkowej oraz źródeł ciepła, jak również uruchomienia drugiej zmiany dla funkcjonariuszy organizujących proces kąpieli. Działania te wymagają znacznego zwiększenia nakładów finansowych. Mogą one wynosić nawet 10.000.000 zł.

5. Warunki odbywania kary w systemie terapeutycznym.

W oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo prowadzi się zindywidualizowane oddziaływania w zależności od przejawianych przez pacjentów deficytów i problemów. Oddziaływania prowadzi zespół terapeutyczny, w skład którego wchodzi m.in. kierownik oddziału będący psychologiem, inni psychologowie, wychowawcy, terapeuci zajęciowi, terapeuci uzależnień.

Metody stosowane w oddziałach terapeutycznych to przede wszystkim: terapia indywidualna i grupowa, pomoc psychologiczna, psychoedukacja edukacja, terapia zajęciowa, oddziaływania wychowawcze, farmakoterapia. Adekwatne metody pracy wobec każdego z pacjentów oddziału dobiera zespół terapeutyczny i określa w Indywidualnym Programie Terapeutycznym. Pogłębiona psychoterapia wglądowa może być skuteczną metodą pracy tylko wówczas, gdy spełnione są podstawowe warunki takie jak: pacjent akceptuje i rozumie tę metodę, ma motywację do pracy nad zmianą i posiada wgląd w świat swoich wewnętrznych przeżyć. Spełnienie tych warunków dla pacjentów oddziałów terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo jest z założenia nierealistyczne.

Należy podzielić pogląd, iż skazani zakwalifikowani do odbywania kary w oddziale terapeutycznym dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo bezwzględnie powinni przebywać w takim oddziale. W celu wyeliminowania zdarzających się przypadków transportowania skazanych wymagających oddziaływań terapeutycznych do innych zakładów karnych (w których nie funkcjonują oddziały terapeutyczne)

Dyrektor Biura Penitencjarnego przypomniał Dyrektorom Okręgowym Służby Więziennej o konieczności każdorazowego występowania do organu wzywającego o rozważenie możliwości takiego sposobu prowadzenia danego postępowania, które będzie skutkowało pozostawieniem osadzonego w danym oddziale terapeutycznym do czasu zakończenia terapii.

Wszystkie osoby pełniące obowiązki kierowników oddziałów terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo legitymują się wykształceniem wyższym psychologicznym.

Współpraca oddziałów terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jest ważną inicjatywą. Szczególnie istotnym jest, aby tacy skazani z mogli korzystać z pomocy PFRON po opuszczeniu jednostki penitencjarnej. W trakcie odbywania kary wszyscy pacjenci oddziałów terapeutycznych mają dostęp do terapii zajęciowej.

6. Dostęp więźniów do informacji, w tym zasady dostępu do informacji publicznej oraz informowanie o sposobie rozpatrzenia próśb osadzonych.

W ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.) nie istnieje podział na obywateli przebywających na wolności i w jednostkach penitencjarnych. Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej nie ma obowiązku i nie udostępnia się w formie papierowej informacji publicznej zawartej w internetowym Biuletynie Informacji Publicznej. Powołany przepis ma charakter wiążący i nie zezwala na odmienne traktowanie osób odbywających karę pozbawienia wolności, co wynika z wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 maja 2012 r., I OSK 481/12 i z 21 czerwca 2012 r., I OSK 730/12. W ich uzasadnieniu NSA stwierdził, iż osadzony w zakładzie karnym musi liczyć się z ograniczeniami swobód i wolności, które są nieodzownym elementem wykonywania kary w warunkach izolacyjnych, chociaż osobie tej co do zasady nadal przysługują wszystkie prawa i wolności gwarantowane w Konstytucji (poza prawem do wolności osobistej). Osobie takiej nie udostępnia się informacji dostępnej w internetowym Biuletynie Informacji Publicznej.

Kwestią inną niż dostęp do informacji publicznej są uprawnienia skazanego do uzyskiwania informacji, wynikające z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Nadmienić należy, że jak wynika z art. 1. ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej, nie ma ona

zastosowania do udostępniania treści obowiązujących aktów powszechnie obowiązującego prawa, w tym ustaw. (Zob. wyrok NSA z dnia 19 grudnia 2002 r. (II SA 3301/02). Nie oznacza to jednak, by dostęp do treści aktów prawnych nie był udzielany na podstawie przepisów szczególnych wobec ustawy o informacji publicznej.

Dotychczasowe regulacje prawne, w kwestii informowania osadzonych tj. art. 79b § 1 k.k.w. mówiący, że skazanego zapoznaje się z podstawowymi aktami prawnymi dotyczącymi wykonywania kary pozbawienia wolności i porządkiem wewnętrznym aresztu śledczego oraz art. 101 k.k.w., że skazanego należy po osadzeniu w zakładzie karnym bezzwłocznie poinformować o przysługujących prawach i ciężących obowiązkach, a zwłaszcza umożliwić mu zapoznanie się z przepisami k.k.w. i regulaminem organizacyjno - porządkowym wykonywania kary pozbawienia wolności, zapewniają przy prawidłowym stosowaniu tych przepisów, niezbędną informację dla skazanego.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania niezwłocznie po umieszczeniu skazanego w celi przejściowej wychowawca lub wyznaczony funkcjonariusz przeprowadza z nowo przyjętym osadzonym rozmowę informacyjną. Jej celem jest, w szczególności, zapoznanie skazanego z prawami i obowiązkami oraz ustalonym w zakładzie porządkiem wewnętrznym. W każdej celi przejściowej znajduje się tekst porządku wewnętrznego, zaś na prośbę skazanego udostępnia mu się k.k.w. oraz przepisy wydane na jego podstawie.

Sposób komunikacji z osadzonym zawsze uwzględnia jego poziom intelektualny, zgodnie z zasadą indywidualizacji, brak jest zatem podstaw by twierdzić, iż funkcjonariusze realizują ten obowiązek w sposób niedbały bądź niezrozumiały dla osadzonego. W przypadku niezrozumienia przez osadzonego sensu podawanych informacji może on zawsze zwrócić się o ich wyjaśnienie do informującego albo ewentualnie, w późniejszym czasie, do swego wychowawcy. Osoby nowo przyjęte do jednostki penitencjarnej są objęte szczególną opieką wychowawczą w celu zapewnienia praworządnej realizacji ich praw i obowiązków, ochroną w celu zapewnienia im bezpieczeństwa osobistego oraz, w miarę potrzeby, psychologiczną. Ponadto każdy osadzony ma zapewniony kontakt z wychowawcą w godzinach pracy administracji, zaś w dni świąteczne i wolne od pracy, a także w dni robocze z wychowawcą dyżurnym, do którego może zwrócić się z pytaniami i wątpliwościami dotyczącymi swoich praw i

uprawnień. W kwestii dotyczącej informowania osadzonych o sposobie rozpatrzenia ich próśb przez dyrektora zakładu karnego należy wyjaśnić, iż każdy osadzony jest informowany o sposobie rozpatrzenia złożonej prośby. Wychowawcy przyjmują osadzonych na indywidualne rozmowy, wizytują cele mieszkalne, uczestniczą w wydawaniu posiłków, zajęciach kulturalno-oświatowych, prowadzą grupowe programy resocjalizacyjne, nie jest zatem możliwe, by osadzony nie mógł uzyskać na bieżąco przedmiotowej informacji.

7. Traktowanie osadzonych.

Sposób traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej podlega intensywnemu, stałemu nadzorowi, a zauważone w trakcie czynności kontrolnych uchybienia i nieprawidłowości eliminowane są na bieżąco. Ponadto w jednostkach penitencjarnych prowadzi się szkolenia w zakresie komunikacji z osadzonymi.

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego jest uregulowane w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Zgodnie z pismem nr BO-070/15/12/2012 z dnia 2 kwietnia 2012 r., Dyrektor Generalny Służby Więziennej wydał m.in. szczegółowe polecenia dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego:

1. wprowadzenia mechanizmów gwarantujących stałą sprawność techniczną sprzętu do rejestracji stosowania środków przymusu bezpośredniego,
2. wyeliminowania, poprzez zastosowanie odpowiedniej jakości sprzętu, przypadków niemożności odtworzenia treści rozmów prowadzonych pomiędzy osadzonym, a funkcjonariuszami,
3. przeprowadzenia szkolenia z zakresu stosowania środków przymusu bezpośredniego.

W kwestii dotyczącej sposobu wydawania posiłków w niektórych oddziałach terapeutycznych należy stwierdzić, iż praktykę opisaną w raporcie oceniono jako nieprawidłową, o czym poinformowano Rzecznika Praw Obywatelskich pismem BPR-070-90/13/1728 z dnia 25 lipca 2013r., zobowiązano również Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Poznaniu do jej zaprzestania.

8. Opieka medyczna.

W ramach Służby Więziennej podjęto następujące działania zmierzające do realizacji rekomendacji Krajowego Mechanizmu Prewencji w zakresie dostępu więźniów do opieki medycznej.

1. Przeprowadzono rozmowy pouczające lekarzy o właściwym odnoszeniu się do skazanych, a także zorganizowano szkolenia z zakresu właściwego traktowania osób pozbawionych wolności, zgodnego z zasadami humanitaryzmu i poszanowania godności ludzkiej.
2. Prowadzone w jednostkach penitencjarnych prace remontowo-budowlane w obrębie pawilonów mieszkalnych obejmują również izby chorych.
3. Zwrócono szczególną uwagę na terminowość realizacji zleceń farmakologicznych.
4. Świadczenia medyczne udzielane są osobom pozbawionym wolności zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności. Pomiar ciśnienia tętniczego krwi odbywają się zgodnie z zaleceniami lekarskimi, każdorazowo u nowoprzyjętego z wolności do jednostki penitencjarnej pacjenta oraz w miarę potrzeb.
5. Dąży się do wyeliminowania praktyki wykorzystywania cel - izb chorych na potrzeby związane ze stałym zakwaterowaniem osób pozbawionych wolności, które powinny przebywać w celach mieszkalnych, jednakże zgodnie z zarządzeniem nr 7 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012 r., w wyjątkowych okolicznościach umieszcza się w nich osadzonych w celu eliminacji przeludnienia w celach mieszkalnych i priorytetowego obowiązku zapewnienia osadzonym przestrzeni życiowej zgodnie z zasadą humanitaryzmu.

Odnosząc się do zagadnienia udzielania świadczeń medycznych poza zasięgiem słuchu i wzroku funkcjonariuszy SW, stwierdzić należy, że nie jest to możliwe bezwzględnie i w każdym przypadku, a to z uwagi na konieczność zapewnienia porządku w jednostce penitencjarnej oraz bezpieczeństwa osób uczestniczących w badaniu. Jest to ograniczenie praw skazanego, ale wynika wprost z przepisu ustawy. W myśl art. 115 § 7 k.k.w. skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu zamkniętego, świadczenia zdrowotne co do zasady są udzielane w obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego, jednakże na wniosek funkcjonariusza lub pracownika podmiotu leczniczego dla

osób pozbawionych wolności, świadczenia te mogą być udzielane skazanemu bez obecności ww. funkcjonariusza.

Takie ograniczenie odpowiada też wymogom sytuacji, nie jest arbitralne i z uwagi na swój krótkotrwały (incydentalny) charakter nie narusza istoty prawa do prywatności.

Ponadto każdy funkcjonariusz zobowiązany jest do przestrzegania tajemnicy służbowej, co w praktyce daje gwarancję zachowania w tajemnicy przebiegu badania lekarskiego. Ujawnienie tej tajemnicy rodzi bowiem po stronie funkcjonariusza nie tylko odpowiedzialność dyscyplinarną, ale także karną.

Rozważania te mają odpowiednie zastosowanie do skazanych odbywających karę w zakładzie typu półotwartego. Skazanemu takiemu, świadczenia zdrowotne co do zasady są udzielane bez obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego.

Wyjątkiem jest sytuacja, w której z uwagi na bezpieczeństwo osoby wykonującej świadczenie, na wniosek tejże osoby, może dojść do udzielenia świadczenia zdrowotnego skazanemu w obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego (art. 115 § 8 k.k.w.).

Ministerstwo Sprawiedliwości ma świadomość, że w tej sytuacji dochodzi do trudnej do jednoznacznego rozstrzygnięcia konkurencji różnych dóbr chronionych prawem, ale przeważać się wydaje konieczność zapewnienia bezpieczeństwa personelowi medycznemu udzielającemu świadczenia medycznego skazanemu.

Aktualnie przyjęte rozwiązania są dość elastyczne, aby stwierdzić brak podstaw do przedsięwzięcia prac legislacyjnych, mających na celu ich zmianę. Zróżnicowana jest bowiem sytuacja skazanych odbywających karę w zakładach typu zamkniętego i półotwartego, a nawet wobec tych pierwszych możliwe jest przeprowadzenie badania bez obecności funkcjonariusza Służby Więziennej, jeśli tylko względy bezpieczeństwa na to pozwalają.

9. Dyscyplinowanie werbalne w zakładach karnych typu półotwartego poprzez grożenie odpowiedzialnością dyscyplinarną.

Jednym z ustawowych zadań Służby Więziennej jest zapewnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa. Jak wynika z § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych, prowadzenie oddzia-

ływań penitencjarnych polega zwłaszcza na m.in. egzekwowaniu realizacji przez skazanych obowiązków wynikających z Kodeksu karnego wykonawczego oraz wdrażaniu skazanych do kształtowania poczucia odpowiedzialności, samokontroli i samodyscypliny. Słowne dyscyplinowanie osadzonych w przypadku stwierdzenia ich niezgodnego z przepisami zachowania jest jedną z podstawowych metod oddziaływania penitencjarnego, mającym na celu wskazywanie osobom pozbawionym wolności właściwych, społecznie pożądanym norm zachowania, wzbudzenia refleksji nad swoim zachowaniem i często stanowi środek wystarczający do osiągnięcia celu, a tym samym nie powoduje konieczności wszczynania procedury skutkującej wymierzeniem osadzonemu kary dyscyplinarnej. Brak reakcji na negatywne zachowania osadzonych oznaczałby akceptację przez funkcjonariuszy Służby Więziennej lekceważenia ustalonych przepisami prawa zasad pobytu w izolacji penitencjarnej.

Wypada podkreślić, iż słowne dyscyplinowanie osadzonych, poprzez np. informowanie ich o możliwości skierowania wniosku o ich ukaranie dyscyplinarne, w celu przywołania do właściwego zachowania, wbrew subiektywnemu odczuciu niektórych z osadzonych, nie oznacza groźby, z powodu posiadanych w tym zakresie uprawnień funkcjonariuszy SW.

10. Prawo do składania skarg, próśb wniosków.

Odnosząc się do wskazywanej przez KMP praktyki naruszania przez Służbę Więzienną dyspozycji § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 151, poz. 1467, z późn. zm.) zapewniam, iż każdorazowo w sytuacji stwierdzenia tego rodzaju nieprawidłowości, skutkują one uznaniem skarg osób osadzonych za uzasadnione oraz pisemnymi wystąpieniami do jednostek podległych MS. Zagadnienia te są również stałym elementem kontroli oraz odpraw służbowych prowadzonych przez Służbę Więzienną.

Podkreślić jednak należy, iż ww. przypadki nieprawidłowości w procedurze załatwiania próśb należą do jednostkowych i incydentalnych. Wiążą się one zwykle ze sposobem kwalifikowania pisemnie zgłaszanych spraw natury ogólnie - bytowej osadzonych. Przedmiotem tego rodzaju pism są np. prośby w zakresie wydania dodatkowych należności higienicznych lub odzieży znajdującej się w depozycie.

Warunki panujące w jednostkach penitencjarnych oraz prawa osób w nich przebywających (w tym prawa do składania skarg, próśb i wniosków) są przedmiotem stałego monitoringu i kontroli ze strony Służby Więziennej oraz sędziów penitencjarnych. Ważnym elementem kontrolnym w zakresie ewentualnych uchybień w zakresie prowadzonych postępowań skargowych jest procedura rozpatrywania skarg i wniosków osadzonych przez poszczególne organy Służby Więziennej, a także Ministerstwo Sprawiedliwości. Zgodnie z treścią § 9 ust. 3 cytowanych przepisów, w każdym przypadku uznania przez dyrektora zakładu karnego czy aresztu śledczego skargi za bezzasadną, skarżący są pouczeni o możliwości złożenia skargi na sposób jej załatwienia. Z przedmiotowego uprawnienia wnoszący skargi czy próśby korzystają w sposób nieskrępowany.

Zarówno realizowany system szkoleń, jak i zakres sprawowanej kontroli pozwalają zasadnie przyjąć, iż stosowana przez poszczególne organy Służby Więziennej procedura skargowa jest właściwa.

11. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym.

W części dotyczącej umożliwienia kontaktów osadzonym z rodzinami w dni świąteczne, należy podkreślić, że w dniu 20 maja 2013r. pismem BDG-070-38/13/431 Dyrektor Generalny Służby Więziennej zobowiązał dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych do wyznaczenia w porządkach wewnętrznych dni widzeń, które będą realizowane w ważne dni świąteczne, niezależnie od obrządku, oraz pozostałe dni ustawowo wolne od pracy.

Uwzględniając zalecenia KMP w sprawie potrzeby zorganizowania w jednostkach penitencjarnych pomieszczeń do realizacji nagrody określonej w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w. dyrektorzy zwizytowanych zakładów i aresztów, w których stwierdzono brak takich pomieszczeń, podjęli stosowne działania, w efekcie których, w części jednostek pomieszczenia te już funkcjonują, natomiast w pozostałych wymienionych w raporcie KMP jednostkach trwają prace nad ich utworzeniem bądź wyposażeniem w niezbędny sprzęt. Ze względu na zróżnicowanie architektoniczne i wysokość środków finansowych, którymi dysponują jednostki, prace pozostają na różnym stopniu zaawansowania.

Służba Więzienna będąc zobowiązana w swoich działaniach do kierowania się względami bezpieczeństwa, musi mieć takie instrumenty, które zapewnią jej realizację tego zadania. Fakultatywny charakter zastosowania w takich sytuacjach monitoringu (art. 73a § 8

k.k.w.), umożliwia dyrektorowi jednostki jego zastosowanie, jedynie w sytuacjach niezbędnych dla zachowania bezpieczeństwa. Osadzony ma prawo zaskarżyć decyzję dyrektora co do zasadności zastosowania - w czasie takiego widzenia - monitoringu, zarówno do Dyrektora Okręgowego SW, jak i sądu penitencjarnego. Jednak z uwagi na nagrodowy charakter widzenia na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 i 3 k.k.w., powinny one odbywać się bez stosowania monitoringu, a w przypadku istnienia wątpliwości dyrektora co do bezpieczeństwa w czasie widzenia, tego rodzaju nagroda nie powinna być przyznawana.

12. Warunki bytowe.

W jednostkach penitencjarnych sukcesywnie prowadzone są prace w zakresie zabudowy kąpoków sanitarnych. W 2012 r. zostały zabudowane kąpiki sanitarne w 879 celach mieszkalnych. Trudna sytuacja finansowa więziennictwa uniemożliwia przeznaczenie na ten cel środków na poziomie pozwalającym na podjęcie prac remontowych w odpowiednio szerokim zakresie, w związku z powyższym zalecane przez KMP czynności zmierzające do poprawy warunków bytowych osadzonych w tym zakresie, będą prowadzone jeszcze przez co najmniej kilka lat. W 2013 roku planuje się dokonanie zabudowy kąpoków sanitarnych w kolejnych 1.156 celach mieszkalnych.

Równolegle prowadzone są również działania na rzecz osób niepełnosprawnych, mających na celu likwidację barier architektonicznych w istniejących i nowych obiektach Służby Więziennej. Należy zaznaczyć, że wszystkie nowo budowane obiekty są realizowane m.in. zgodnie z unormowaniami art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 07.07.1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, z późn. zm.), przy uwzględnieniu przepisów wynikających z rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.). Podkreślić należy, że przy budowie nowych pawilonów penitencjarnych każdorazowo uwzględnia się miejsca zakwaterowania dla osób niepełnosprawnych. Jednocześnie w miarę zgłaszanych potrzeb i możliwości finansowych likwidowane są bariery architektoniczne w istniejących już obiektach.

W projekcie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych wprowadzono regulację, która dopuszcza piętrowanie tylko dwóch sztuk łóżek, a w przypadku piętrowania łóżek, łóżko gór-

ne wymaga zabezpieczenia barierką oraz powinno zostać wyposażone w drabinkę. Ponadto w projekcie wyżej cytowanego rozporządzenia wprowadzono zapis, dotyczący konieczności wyposażania cel w szuflady lub pojemniki podłózkowe.

13. Konieczność przygotowania nowej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Do kwestii tej Minister Sprawiedliwości ustosunkował się w piśmie do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 21 sierpnia 2013 r. Zasadny jest postulat konieczności wprowadzenia szerszych zmian o charakterze kompleksowym, do tego potrzebny jest jednak czas – dlatego w pierwszej kolejności Rząd zaproponował zmiany w wąskim, ale istotnym zakresie:

W dniu 26 lipca 2013r. przyjęta została przez Sejm ustawa o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw, która dostosowuje obowiązujące prawo nieletnich do orzecznictwa Trybunatu Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w konsekwencji regulacji i zaleceń prawnomiędzynarodowych służących upodmiotowieniu nieletniego i podwyższeniu gwarancji procesowych zarówno na etapie postępowania rozpoznawczego, jak i postępowania wykonawczego.

- rezygnacja z podziału postępowania na fazę postępowania wyjaśniającego i fazę postępowania rozpoznawczego (realizacja wyroku z 2 marca 2010 w sprawie Adamkiewicz przeciwko Polsce); pozwoli to na ograniczenie do niezbędnego minimum stosowania przepisów KPK w sprawach nieletnich – a zatem przeciwdziała nadmiernemu dualizmowi procedur, również bardziej precyzyjnie określa prawa nieletniego w toku postępowania, w tym prawo do obrony.

- doprecyzowanie przepisów w zakresie obserwacji psychiatrycznej nieletniego – obserwacja będzie możliwa tylko, gdy zebrane w sprawie dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że nieletni wykazuje wysoki stopień demoralizacji lub popełnił czyn karalny wyczerpujący znamiona przestępstwa, po wysłuchaniu nieletniego, na ściśle określony czas i z możliwością zaskarżenia decyzji sądu

- uregulowanie w ustawie zasad udzielania nagród i stosowania środków dyscyplinarnych wobec nieletnich umieszczonych w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych.

14. Nadzór penitencjarny.

W celu kontroli legalności wykonywania orzeczonej kary, legalności osadzenia i przebywania skazanych w zakładach karnych oraz ich zwalniania z tych zakładów, jak również m. in. w szerokim znaczeniu warunków bytowych, opieki medycznej, realizacji przez Służbę Więzienną gwarantowanych osadzonym uprawnień, wykonywania przez nią zadań penitencjarnych i działalności resocjalizacyjnej prowadzony jest nadzór penitencjarny. Szczegółowo wykonywanie tego nadzoru określa, wydane na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 36 k.k.w., rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru penitencjarnego.

Nadzór penitencjarny obejmuje nie tylko zakłady karne i areszty śledcze, ale także inne miejsca, w których przebywają osoby pozbawione wolności. Jest koniecznym elementem sprawdzającym ich realizację przez podmioty bezpośrednio wykonujące pozbawienie wolności wobec osób osadzonych.

To prawo realizowane jest poprzez wizytacje zakładów karnych, aresztów śledczych oraz innych miejsc, w których przebywają osoby pozbawione wolności, które obejmują całość spraw podlegających kontroli i ocenie. Natomiast w celu zbadania określonej problematyki z zakresu działania określonej jednostki, sędzia penitencjarny przeprowadza lustrację.

Organy władzy pozasądowej nie mogą wpływać na decyzję sędziego penitencjarnego, który jest organem całkowicie od nich niezależnym, i którego decyzje i zarządzenia mogą być kontrolowane jedynie w drodze instancyjnej.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że w 2011 r. przeprowadzono 156 wizytacji jednostek penitencjarnych, zakładów psychiatrycznych oraz izb zatrzymań. Natomiast w 2012 r. takich wizytacji było ponad 300. Ponadto sędziowie penitencjarni dokonują na bieżąco lustracji w/w miejsc w zakresie wybranych zagadnień czy w związku z wypadkami nadzwyczajnymi. Niezależnie od tego w 2012 r. przeprowadzono ponad 600 wizytacji w sądach w wydziałach i sekcjach wykonywania orzeczeń, nie wspominając o bieżącej pracy orzeczniczej, w tym w związku z rozpatrywaniem skarg i wniosków osadzonych.

15. Kwestia rzekomych nadużyć w ZK w Siedlcach.

W związku z publikacją w Raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich informacji o stwierdzonej systemowej nieprawidłowości w działalności służby więziennej w Zakładzie Karnym w Siedlcach, (istnienie tzw. metody siedleckiej) Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Prokuratora Generalnego o informację na temat postępowań dotyczących przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Służby Więziennej wobec osadzonych w Zakładzie Karnym w Siedlcach. Uzyskano informację, iż odnotowano tam 23 postępowania przygotowawcze, które zakończyły się odmową wszczęcia, bądź umorzeniem postępowania. Na decyzje w 10 sprawach wniesiono zażalenia, z czego dwa z nich zostały uwzględnione przez sąd, a pozostałe osiem decyzji utrzymano w mocy. Jedna z dwóch powołanych spraw dotyczyła zarzutu skazanego odnoszącego się do sfalszowania dotyczącej go dokumentacji, zaś w drugiej (obejmującej zarzut pobicia) nakazano uzupełnienie postępowania dowodowego. W żadnej z powyższych spraw prokurator nie sformułował i nie skierował do sądu aktu oskarżenia. Nie uczynił też tego żaden pokrzywdzony do czego miałby prawo na zasadzie art. 330 k.p.k. (tzw. oskarżenie subsydiarne). Brak zatem potwierdzenia przypuszczeń, o których mowa w Raporcie.

W części Raportu, wskazującej na obszary wymagające poprawy, trzeba stwierdzić, że przytoczone przypadki o mogących występować w niektórych jednostkach penitencjarnych nieprawidłowościach, nie świadczą o kondycji całego systemu penitencjarnego. Każdorazowo prowadzone przez uprawnione organy postępowania wyjaśniają, czy i w jakim zakresie doszło do popełnienia przestępstw na szkodę osadzonych.

16. Środki zabezpieczające.

Środki zabezpieczające, w tym środek związany z umieszczeniem sprawcy w zakładzie zamkniętym, stosuje sąd tylko wtedy gdy jest to niezbędne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę, czynu zabronionego związanego z jego chorobą psychiczną, zaburzeniami preferencji seksualnych, upośledzeniem umysłowym lub uzależnieniem pod alkoholu lub innego środka odurzającego. Powinna ona przebywać w zakładzie zamkniętym do chwili gdy sąd orzeknie na podstawie opinii lekarskiej, że jej dalszy pobyt w takich warunkach nie jest konieczny. Udzielanie jej przepustki na opuszczenie zakładu zamkniętego byłoby sprzeczne z istotą środka zabezpieczającego.

Nadmienić należy, że zasadność stosowania środka zabezpieczającego podlega stałej kontroli, tak aby zapewnić bezzwłocznie zwolnienie osoby, której przebywanie w ośrodku nie jest konieczne. Kierownik zakładu zamkniętego, w którym wykonuje się środek zabezpieczający, nie rzadziej niż co 6 miesięcy przesyła do sądu opinię o stanie zdrowia sprawcy i o postępach w leczeniu lub terapii; opinię taką obowiązany jest przesłać bezzwłocznie, jeżeli uzna, że jego dalsze pozostawanie w zakładzie nie jest konieczne. Sąd może w każdym czasie z urzędu zażądać dodatkowej opinii. Sąd, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w wypadku uzyskania pozytywnej dla sprawcy opinii – bezzwłocznie, orzeka w przedmiocie dalszego stosowania tego środka zabezpieczającego; na postanowienie w przedmiocie jego dalszego stosowania przysługuje zażalenie.

Brak prawnej możliwości udzielenia przerwy w wykonywaniu internowania jest świadomym i zamierzonym działaniem ustawodawcy, warunkowanym istotą i celem stosowanych środków zabezpieczających. Obowiązujące przepisy, nie zabraniają dyrektorom tych jednostek do przewiezienia w celu podjęcia specjalistycznego leczenia takich sprawców do właściwych merytorycznie szpitali. Podobnie jest w jednostkach penitencjarnych w stosunku do osadzonych, gdzie w analogicznych sytuacjach tego typu decyzje podejmuje dyrektorzy tych jednostek.

17. Zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

W odniesieniu do informacji wskazanych w Raporcie, a dotyczących jedynej w roku 2012 wizytacji, którą przeprowadzono w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, poinformować należy, iż w wyniku stwierdzonych nieprawidłowości Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło szereg czynności zmierzających do ich wyeliminowania, w szczególności przeprowadziło lustrację, w wyniku której sformułowano szereg zaleceń, zbieżnych z rekomendacjami KMP. W celu nadzorowania wykonania zaleceń przeprowadzono dodatkowe trzy lustracje ww. placówki, co doprowadziło do uzyskania poprawy w zakresie przestrzegania praw nieletnich umieszczonych w tym zakładzie.

Odnosnie wskazanych w Raporcie problemów systemowych dot. wykonywania środka poprawczego wskazać należy, że w dniu 30 sierpnia 2013 r. Sejm uchwalił nowelizację ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, który zawiera przepisy dotyczące nagród i środków dyscyplinarnych, uregulowanych dotychczas w rozporządzeniu Ministra Sprawie-

dliwości w *sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich*. (Dotychczasowe rozwiązania kwestionowane były przez RPO, a Trybunał Konstytucyjny stwierdził ich niezgodność z Konstytucją RP). W dniu 2 września 2013 r. ww. nowelizacja przesłana została do Prezydenta RP.

Rozpoczęły się prace nad kolejną nowelizacją ww. ustawy i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w *sprawie zakładów poprawczych i schroniska dla nieletnich* (opracowano projekt założeń), które przewidują zniesienie oddzielnych pomieszczeń mieszkalnych i ograniczenia pobytu wychowanków w izbach przejściowych, z powodu zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa placówki, do 14 dni. Zaproponowane w nowelizacji rozwiązania powinny stanowić rozwiązanie pojawiających się rekomendacji odnośnie obszarów wymagających poprawy, a dotyczących izb przejściowych i OPM (pkt 4.4.1 Raportu).

W zakresie prawa wychowanków do wnoszenia skarg (pkt 4.4.5 Raportu), w ocenie wizytujących reakcja na skargi wychowanków, polegająca na wnoszeniu pozwów, ma na celu zniechęcenie nieletnich do składania skarg do organów państwowych. Prawo do składania pozwów jest osobistym prawem obywatela i w tym zakresie nie powinno podlegać ocenie kontrolującego. Na podstawie skargi nieletniego ustalono, że zawiera ona zarzuty w stosunku do dyrektora odnośnie popełnienia przez niego przestępstwa, a w przypadku drugiej osoby (kobiety) informacje o ewentualnych intymnym (osobistych) zachowaniu się wobec skarżącego nieletniego. Korzystanie z przysługującego prawa do złożenia pozwu może potencjalnie służyć zniechęceniu do składania skarg, ale tylko tych wskazujących na nieistniejące okoliczności. Informacja o wniesionych pozwach nie była rozpowszechniana wśród wychowanków, a nieletni, który wniósł skargę nie przebywał już w ZP w Białymstoku. Przyznać należy, że każda osoba pozbawiona wolności ma prawo wnoszenia skarg, ale nie jest zwolniona z odpowiedzialności za naruszanie praw innych osób. Zasadność wniesienia pozwów potwierdzona została uwzględnieniem wniesionych powództw.

Zgodnie z

Wojciech Węgrzyn